

Кульбіда С. Позитиви двомовного навчання глухих // Фундаментальные и прикладные исследования в практиках ведущих научных школ. – 2015. – № 4(1); [URL: fund-issled-intern.esrae.ru/12-170](http://fund-issled-intern.esrae.ru/12-170) (дата звернення: 09.12.2015).

УДК 376 – 056.263 : [373 . 2. 016]

Світлана Кульбіда – д.п.н., проф.,

Інститут спеціальної педагогіки НАПН України

Позитиви двомовного навчання глухих

У тезах представлено основні здобутки сурдопедагогічної науки соціокультурного напрямку в Україні щодо двомовного навчання глухих.

Ключові слова: жестова мова, сурдопедагогічна наука, глухі, предмет «УЖМ», статус жестової мови.

Положительное в двуязычном обучении глухих

В тезисах представлены наработки сурдопедагогической науки социокультурного направления в Украине относительно двуязычного обучения глухих.

Ключевые слова: жестовый язык, сурдопедагогическая наука, предмет «УЖЯ», статус жестового языка.

Positive bilingual deaf education

These abstracts of report present the main achievements of surdo pedagogical science in Ukraine in the sociocultural direction of the deaf bilingual education.

Keywords: sign language, surdo pedagogical science, deaf, subject USL, status of sign language.

Важливого значення у розвитку сурдопедагогічної науки набула зміна статусу УЖМ на законодавчому рівні та: введення предмета «УЖМ» у

Кульбіда С. Позитиви двомовного навчання глухих // *Фундаментальные и прикладные исследования в практиках ведущих научных школ.* – 2015. – № 4(1); [URL: fund-issled-intern.esrae.ru/12-170](http://fund-issled-intern.esrae.ru/12-170) (дата звернення: 09.12.2015).

навчально-виховний процес для глухих та слабочуючих (інваріантна та варіативна складова), перегляд традиційних програм, які тривалий час вивчалися не рідною мовою, а другою. З урахуванням позитивного досвіду розроблено двомовний підхід (українська жестова мова – перша, словесна – друга) [2, 4, 7].

Запропонований підхід на основі двомовного навчання українською жестовою) українською мовами базується на обов'язковій передумові, що добре оволодіння українською жестовою мовою як першою полегшує оволодіння українською мовою. За такої умови і в такому двомовному середовищі надзвичайно важливо, щоб українська використовувалась лише для читання і написання; водночас українська жестова мова – це мова щоденного спілкування між учнями в класі, а також головна мова інформування. Ці дві мови необхідно відокремлювати і розрізняти за функціями з метою ефективнішого навчання, використовуючи розроблену програму. Обидві мови отримують рівний статус, а можливості їхнього використання деталізовано й чітко відображено максимальним чином по всіх роках навчання.

Розроблена двомовна програма є комплексною, системною, послідовною і багатогранною, її змістове наповнення забезпечується багатим середовищем спілкування, яке покращує вивчення рідної мови глухих – УЖМ, як основи для свідомого опанування і використання другої мови – словесної) [1]. Важливо пам'ятати, що вивчення мови є активним процесом, який починається від самого народження і продовжується все життя. Мова засвоюється учнями на різних етапах зростання з різним успіхом. Причому знання накопичуються поступово. Учні закріплюють набуті мовленнєві здібності і застосовують знання у нових і складніших контекстах з більш високим рівнем вимог. Помилки, хотіли б ми того чи ні, є невід'ємною частиною процесу оволодіння мовою. Навчаючись, вони експериментуватимуть з новими мовленнєвими структурами і словниковим запасом, користуючись особистими потребами / репертуаром, і, застосовуючи їх у різноманітних контекстах, учні розвиватимуть мовні навички) [3, 5, 6].

Кульбіда С. Позитиви двомовного навчання глухих // *Фундаментальные и прикладные исследования в практиках ведущих научных школ.* – 2015. – № 4(1); [URL: fund-issled-intern.esrae.ru/12-170](http://fund-issled-intern.esrae.ru/12-170) (дата звернення: 09.12.2015).

Глухі діти глухих батьків оволодівають вагомим репертуаром жестових мовних навичок з самого народження, користуючись рідною своєю мовою. Для глухих дітей, чиї батьки бігло володіють жестовою мовою, процес навчання зазвичай протікає без труднощів і має успіх. Тому набуті навички мають максимальним чином застосовуватися у навчальному двомовному процесі. Відповідно, оволодіваючи новою мовою, учні поступово пристосовують набуті мовні навички в процесі вивчення своєї першої мови.

Невпинний, паралельний розвиток двомовних навичок (навичок володіння другою мовою), прискорюється завдяки методиці двомовного навчання.

Не секрет, що існує достатня кількість глухих дітей чуючих батьків, які приходять до школи з малими знаннями жестової мови, або без навичок біглого українського жестового мовлення, - і майже зовсім не знають української мови. Для таких дітей, навчання вільно розмовляти першою мовою є надзвичайно важливим. УЖМ, як і будь-яка національна жестова мова, є зручними і доступними серед природних тому, що вона є візуальною, асимільованою і не важка для розуміння, - українська ж мова застосовується в усній формі, і надзвичайно важко сприймається глухими дітьми раннього віку. Досвід доводить, чим ефективніше глуха дитина спілкується на ЖМ, тим успішніше вона зможе оволодіти процесом читання і написання словесною мовою.

Розвиток навичок спілкування є важливою передумовою ефективного навчання за вказівками двомовної програми. Розвиток навичок концентрування уваги, правильного висловлювання, читання, писання, спостереження і уточнення передачі змісту необхідні для встановлення дружніх стосунків. Ці навички взаємопов'язані і взаємозалежні; добре володіння хоча б однією із цих навичок зміцнює і підтримує всі інші. Досконале володіння цими розмовними навичками зумовлює розумні мовленнєві реакції. Поступовість опанування мовним, мовленнєвим матеріалом націлений на розвиток мовних навичок у широкому обсязі і широкому контексті.

Кульбіда С. Позитиви двомовного навчання глухих // *Фундаментальные и прикладные исследования в практиках ведущих научных школ.* – 2015. – № 4(1); [URL: fund-issled-intern.esrae.ru/12-170](http://fund-issled-intern.esrae.ru/12-170) (дата звернення: 09.12.2015).

Інструктування другою мовою посилює комунікативний аспект, підкреслюючи важливість настанов.

Таким чином, розвиток двомовних навичок спілкування сприяє успішному розвитку глухого учня, а двомовне навчання, запроваджене з 2009 - 2010 навчального року лише підкріплює описані позитиви.

Література:

1. Адамюк Н. Б. Програми «Укр. жестова мова» та рекомендації до розподілу програмового матеріалу для підг. 1 – 12 кл. спеціальних загальноосвітніх навч.акладів для дітей глухих та зі зниженим слухом / Н. Б. Адамюк. – К. : Поліграфкнига, 2010. – 160 с.
2. Концепція білінгвального навчання осіб з порушеннями слуху / [С. В. Кульбіда, І. І. Чепчина та ын.]. – К. : УТОГ, 2011. – 53 с.
3. Кульбіда С. В. Жестова мова як знакова система / С. В. Кульбіда / Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі : наук.-метод. зб. – Вип. 10. - Київ: Науковий світ, 2009. - С.109 – 113. <http://lib.iitta.gov.ua/1979/1/KulbidaSL2009.4.pdf>
4. Кульбіда С. В. Концептуальні засади навчання нечуючих і використання жестової мови (на матеріалі зарубіжної теорії і практики) / С. В. Кульбіда // Жестова мова й сучасність. – 2008. – Вип. 3. – С. 26–53. – [Режим доступу : http://lib.iitta.gov.ua/1978/](http://lib.iitta.gov.ua/1978/)
5. Кульбіда С. В. Нове в законодавстві України щодо забезпечення прав глухих як лінгвістичної меншини / С. В. Кульбіда // Актуальні проблеми навчання і виховання людей з особл. потребами. – 2013. – № 10 (12). – С. 39–52. – [Режим доступу : http://www.irbis-nbuv.gov.ua](http://www.irbis-nbuv.gov.ua).
6. Кульбіда С.В. Освіта XXI століття Дефектологія. - № 2. - 2006. - С.54 – 56. irbis.npu.edu.ua
7. Кульбіда С. В. Теоретико-методичні засади використання жестової мови у навчанні нечуючих : монографія / С. В. Кульбіда. - К. : Поліпром, 2010. - 503 с.
8. Кульбіда С. В. Філософські підходи теоретико-методологічної бази спеціальної освіти: джерела розвитку нечуючої особистості / С. В. Кульбіда // Жестова мова й сучасність. – 2012. – Вип. 7. – С. 175–196. <http://lib.iitta.gov.ua/1983/>